

Наташа ДИДЕНКО

ЈНУ Институт за национална историја – Скопје

КУРСЕВИТЕ КАКО ПОДГОТОВКА ЗА МУЗИЧКИ ОБРАЗОВАН НАСТАВЕН КАДАР ВО МАКЕДОНИЈА

(НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ЗА ЛЕТНИТЕ КУРСЕВИ ЗА УЧИТЕЛИ ПО ПЕЕЊЕ ВО
ОСНОВНИТЕ УЧИЛИШТА И ГИМНАЗИИТЕ ВО 1946 ГОДИНА)

По ослободувањето на Македонија, во услови на слободен национален и културен живот и изградување на своја државност, Министерството за просвета,¹ како надлежен и републички орган на државната управа, односно неговите просветни оддели, вложувале напори за унапредување и осовременување на неразвиеното македонско школство, како и за изградба на ново демократско школство и нова просвета и култура.²

Поради мошне ниското образовно-културно ниво на населението во Македонија (непосредно пред ослободувањето бројот на неписменото население из-

¹ Првобитното име на Министерството било Поверенство за просвета – формирано на 6 август 1944г., во с. Рамно, Кумановско, од страна на Президиумот на АСНОМ (*Документи од создавањето и развојот на Н.Р. Македонија (1944 – 1946)*) (Скопје: Државно книгоиздателство на Македонија, 1949), 23), на чело со проф. Епаминонда Поп Андонов, именуван за прв повереник за просвета (*АСНОМ: (Антифашистичко собрание на народното ослободување на Македонија): Документи од Првото и Второто заседание на АСНОМ*, т.1, кн.1, ред. Александар Христов (Скопје: Архив на Македонија, 1984), 213). Со формирањето на Владата на НРМ (14 – 16 април 1945 г.), тоа е преименувано во Министерство за просвета, со назначување на Никола Минчев за прв Министер за просвета на Владата на Федерална Македонија, од страна на Президиумот на Народното собрание на Македонија (*АСНОМ: (Антифашистичко собрание на народното ослободување на Македонија): Документи од работата на Президиумот на АСНОМ меѓу Второто и Третото заседание и од Третото заседание на АСНОМ*, т.1, кн.3, ред. Новица Велјановски (Скопје: Архив на Македонија, 1987), 426).

² Ристо Кантарџиев. *Историја на образованието и просветата во Македонија* (Скопје: Просветно дело, 2001), 7.

несувал 229.170 неписмени лица или 67.5%,³ Министерството за просвета, со цел да даде придонес во развојот и проширувањето на воспитно-образовната дејност во основните училишта, во април 1945 година донело решение за отворање на тримесечни летни учителски курсеви,⁴ како воспитно-образовни форми за стручно-методско упатување на младите учители во наставната работа со цел да се задоволи потребата од учителски кадри со подобра стручна подготовка. Во таа смисла биле организирани два вида на тримесечни курсеви:

- Виши, за редовни основни учители – се примале кандидати со завршен VI, VII и VIII клас гимназија⁵ (сегашни II, III и IV клас), потоа ученици од учителски школи со завршен III и IV клас (сегашни VI и VII одделение), ученици со завршена трговска академија, богословија и др., но се запишувале и студенти кои имале слушано по еден или повеќе семестри на факултет.⁶ По завршувањето на курсот кандидатите добивале свидетелство кое имало ранг на завршена средна школа, односно квалификација за редовен одделенски наставник (учител)⁷ и

- Нижи, за времени основни учители - биле опфатени кандидати со завршен III, IV и V клас гимназија (сегашни VII, VIII одделение и I клас), и други соодветни училишта.⁸ Курсот траел две до три тримесечја, а по неговото завршување кандидатите биле назначувани за времени учители. Но ако сакале да се здобијат со правото да бидат назначени за редовни учители, биле должни да го продолжат нивното школување на ваквите курсеви и следната година.⁹

За двата вида на курсеви органите на просветата изработувале соодветни наставни планови и програми преку кои кандидатите ги добивале неопходните знаења за нивниот учителски повик.¹⁰ Наставата била предводена од страна на тогашниот расположлив наставен кадар во Македонија, одржувајќи предавања и практични наставни часови за предметот што го предавале (педагогија, психо-

³ Нада Јурукова. *Основното воспитание и образование во Македонија (1944-1950)* (Скопје: Институт за национална историја 1990), 151.

⁴ Јурукова. *Основното*, 124.

⁵ Гимназијата до школската реформа во 1958 година, била организирана како осмокласно училиште со две нивоа: нижа гимназија (прогимназија) од I до IV клас и виша гимназија од V до VIII клас, односно полна гимназија од I до VIII клас. Нижата гимназија се завршувала со полагање матура, а гимназијата со голема матура (Киро Камберски, *Образованието и педагошката мисла во Македонија: (македонска енциклопедија)* (Скопје: Аутопринт, 2010), 22 и Киро Камберски, „Гимназија“, *Македонска енциклопедија*, т.1, гл. ред. Блаже Ристовски (Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 2009), 356.

⁶ Јурукова, *Основното*, 124.

⁷ Јурукова, *Основното*, 124.

⁸ Јурукова, *Основното*, 124-125.

⁹ Јурукова, *Основното*, 125.

¹⁰ Јурукова, *Основното*, 125

логија, дидактика, методика, мајчин јазик, историја, географија и др.).¹¹ Но и покрај вложените напори на просветните органи, проблемот од недостиг на учителски кадри по општообразовните, педагошките предмети и сл., сè уште бил актуелен, поради што и во наредните години ги организирале летните курсеви.

Така, во контекст на нашиот интерес, поради недостаток на просветен музички кадар, во Скопје биле организирани нижи и виши курсеви за учители по пеење во времетраење од 10 јули до 25 септември 1946 година за кои Министерството за просвета имало објавено конкурс за примање кандидати за учители по пеење во гимназиите и основните училишта, во кои биле наведени следните услови што требало да ги исполнуваат: 1) Да имаат успешно завршено најмалку VI-то класно образование, богословија, средна занатска школа, учителска школа итн; 2) Да се здрави - тоа се утврдувало со бесплатен лекарски преглед во Скопје, пред почетокот на курсот; 3) Да се музикални – тоа се утврдувало од страна на стручна комисија, пред почетокот на курсот; и 4) Да се обврзат по завршувањето на курсот да бидат учители најмалку три години.¹² Според објавениот конкурс за посетителите на курсот било предвидено да бидат сместени во интернат, со тоа што посиромашните ученици биле ослободени од плаќање, а другите требало да плаќаат не повеќе од 500 динара месечно. Заинтересираните кандидати молбите и документите со нивниот степен на образование и дата на раѓање ги испраќале преку месните одбори до Министерството за просвета најдоцна до 1 јули.¹³

За одржувањето на курсевите Министерството за просвета било задолжено да одреди раководител на курсот, под чија одговорност било образованието и воспитанието на курсистите, како и да ангажира наставници (од тогашниот расположлив музички образован кадар), коишто требало да ги организираат предавањата на часовите за определените предмети според пропишаната наставна програма.¹⁴ Во таа смисла за предавачи на курсевите биле назначени следните лица: 1. Петар Богданов-Кочко,¹⁵ директор на музичката гимназија; 2. Стефан Гајдов,¹⁶ наставник во I женска гимназија; 3. Тодор Скалов(ски),¹⁷ шеф на одделение-

¹¹ Јурукова, *Основното*, 126.

¹² ДАРСМ, ф. 170, Министерство за просвета (1945-1951), Конкурс за примање кандидати на курс за учители по пеење, к. 008, а.е. 0039, 178.

¹³ ДАРСМ, ф. 170, Министерство за просвета, 178

¹⁴ „Решениа од персонален карактер, Министерство на просветата“, *Службен весник на НРМ*, бр. 23/46, 13 јули 1946, 220.

¹⁵ Петре Богданов-Кочко (Скопје, 1913 – Скопје, 1988) – македонски композитор, соло пејач (тенор) и организатор на музичкиот живот во Македонија.

¹⁶ Стефан Гајдов (1905, Велес – Скопје, 1992) – македонски композитор, диригент, музички педагог и организатор на музичкиот живот во Македонија.

¹⁷ Тодор Скаловски (Тетово, 1909 – Скопје, 2004) – истакнат македонски композитор, хорски и оркестарски диригент и организатор на музичкиот живот во Македонија.

то за музика при Радио Скопје; 4. Живко Фирфов,¹⁸ референт за народна музика при Радио Скопје; 5. Нада Органџиева,¹⁹ наставничка во музичка гимназија; 6. Алиса Пеновиќ (Шајбер),²⁰ наставничка во музичка гимназија; 7. Стојан Крстевски,²¹ наставник во музичка гимназија; 8. Дидар Алиева, наставник во музичка гимназија; 9. Аспарух Хаџи Николов,²² шеф на секторот за музика во Министерството за народната просвета и 10. Султана Симеона, наставник по македонски јазик во I машка гимназија.²³ На сите овие наставници им се исплаќало хонорар и тоа: 35 динара на час за оние со завршено вишо образование, а 25 динара на час за оние со завршено средно образование, со исклучок на наставничката по македонски јазик, која имала предавања 4 часа неделно за хонорар од 30 динара.²⁴

Во нижиот курс предавањата се одржувале од 10 јули до 15 септември, а во вишиот курс од 10 јули до 8 септември, додека во периодот од 15 до 25 септември 1946 година кандидатите полагаале усмен и писмен испит,²⁵ коишто биле во согласност со наставниот план и програма изработени од страна на Министерството за просвета. Документот кој што го прикажуваме целосно, со јазични интервенции и дополнувања обележани во заграда (), со цел да биде почитлив и прис-

¹⁸ Живко Фирфов (Велес, 1906 – 1984, Скопје) – македонски етномузиколог, педагог, диригент, музички деец и организатор на музичкиот живот во Македонија.

¹⁹ Нада Органџиева – завршила Музичка академија во Софија, Бугарија, насока музичар-изведувач (пијано). Во периодот од 1 октомври 1945 до 1 септември 1962 година била наставник по пијано во Средното музичко училиште во Скопје (денес „Илија Николовски-Луј“) (*Музичко-балетски училишен центар „Илија Николовски-Луј“: 1945-1995*, гл. ред. Марија Писинова и др. (Скопје: Музичко-балетски училишен центар „Илија Николовски-Луј“, 1995), 109).

²⁰ Алиса Пеновиќ (Шајбер), наставник по пијано во Училиштето за основно музичко образование до 1 декември 1950 година, а од 1 јануари 1955 година до 31 август 1957 година во Балетското училиште (денес „Илија Николовски-Луј“) (*Музичко-балетски училишен центар*, 110).

²¹ Стојан Крстевски - завршил Виша педагошка академија во Скопје, насока музичар-изведувач (виолина). Бил именуван за прв директор на Училиштето за основно музичко образование во Скопје (денес „Илија Николовски-Луј“), кое со работа започнало во септември 1948 година. Како наставник по виолина предавал во Музичкото училиште од 1 септември 1960 до 31 декември 1975 година (*Музичко-балетски училишен центар*, 15, 11).

²² Аспарух Хаџи Николов (Скопје, 1909 – Скопје, 1980), музички педагог и композитор. Од 1945 година бил именуван за шеф на Музичкото одделение во Министерството за просвета (Драгослав Ортаков, „Хаџиниколов Аспарух“, Македонска енциклопедија т.2, гл. ред. Блаже Ристовски (Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 2009), 1579), а во учебната 1949/50 за директор на Нижата балетска школа (денес Илија Николовски-Луј) (*Музичко-балетски училишен центар*, 23).

²³ Решениа од персонален карактер, Министерство на просветата“, 221.

²⁴ Решениа од персонален карактер, Министерство на просветата“, 221.

²⁵ Решениа од персонален карактер, Министерство на просветата“, 220.

тапен за корисниците, се наоѓа во Државниот архив на Република Северна Македонија, во фондот Министерство за просвета (1945 – 1951), кут. 21, а.е. 01, 1-11.

За летните курсеви за учители по пеење во гимназиите и основните училишта, кои што ќе се одржат од 10 јули до 25 септември 1946 година во Скопје го

ПРОПИШУВАМ

овој наставен план и овие наставни програми

С.(мрт на) Ф.(ашизмот) – С.(лобода на) Н(ародот)!

МИНИСТЕР НА ПРОСВЕТАТА:

/Н(икола) Минчев/

НАСТАВЕН ПЛАН ЗА НИЖИОТ И ВИШИОТ
ЛЕТЕН КУРС ЗА УЧИТЕЛИ ПО ПЕЕЊЕ

НИЖИОТ КУРС:

1. Елементарна теорија на музиката и солфеж	4 часа неделно
2. Наука за хармонијата	4 часа неделно
3. Историја на музиката	4 часа неделно
4. Наука за музичките форми	2 часа неделно
5. Наука за музичките инструменти	2 часа неделно
6. Методика на наставата по пеење	2 часа неделно
7. Подготовка за диригирање	2 часа неделно
8. Свирење на еден инструмент, виолина или клавир по избор на кандидатот/индивидуално за секого/	2 часа неделно
9. Македонски јазик	2 часа неделно
	вкупно 24 часа

ВИШИОТ КУРС:

1. Елементарна теорија и солфеж	4 часа неделно
2. Наука за хармонијата	4 часа неделно
3. Историја на музиката	4 часа неделно
4. Наука за музичките форми	2 часа неделно
5. Наука за музичките инструменти	2 часа неделно
6. Методика на наставата по пеење	2 часа неделно
7. Диригирање	2 часа неделно
8. Свирење на инструмент, виолина или клавир по избор на кандидатот/индивидуално за секого	2 часа неделно
9. Македонски јазик	2 часа неделно
	вкупно 24 часа

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРИЈА НА МУЗИКАТА И
СОЛФЕЖ

ЕЛЕМЕНТАРНА ТЕОРИЈА НА МУЗИКАТА И СОЛФЕЖ ПО 4 ЧАСА НЕДЕЛНО:

1. За музиката воопшто. Целта на изучување на музичката теорија. ТОН И ЗВУК. Особини на тонот: ТРАЈНОСТ, ВИСИНА, СИЛА и БОЈА.
2. Начин на запишување на тонските особини: НОТНИ ЗНАКОВИ-НОТИ.
3. ЛИНИСКИ СИСТЕМ.
4. КЛУЧЕВИ видови на клучеви.
5. ИМИЊА НА ТОНОВИТЕ/теориски ЦЕ, ДЕ, Е итн. и аретинските слогови: ДО, РЕ
6. ПОМОШЕН ЛИНИСКИ СИСТЕМ.
7. ТАКТ и видови на тактовите.
8. ОСНОВНАТА ЕДИНИЦА ЗА БРОЕЊЕ.
9. ПАУЗИТЕ и начинот на запишување.
10. ОСНОВНАТА СКАЛА, степен, стапало, интервал, ДИАТЕНИКА. Главните тонови во скалата и нивните места. ДУР-скала. ТЕТРАХОРДИ.
11. ПОДЕЛБА НА ТОНОВИТЕ НА ОКТАВИ: суб-контра, контра итн.
12. ПРОДОЛЖЕНИЕ НА НОТИТЕ И ПАУЗИТЕ..точка, формата..лак.
13. АРТИКУЛАЦИЈА, ФРАЗИРАЊЕ...легато, стакато, портато итн.
14. ДИНАМИКА начин на обележување.
15. Темпо видови на темпата, отстапување од истите и начинот на запишување.
16. РИТМИЧКИ ОСОБИНИ синкопа, контртан, триола, квартола, квинтола итн.
17. ИНТЕРВАЛИ по име, големина и созвучје.
18. ОСМИНА И ШЕСНАЕСТИНА НОТИ.
19. РИТМИЧНИ СТОЖЕР.
20. СЛОЖЕНИ И НЕПРАВИЛНИ ТАКТОВИ.
21. ХРОМАТСКИ ЗНАКОВИ имиња на хроматски изменените тонови.
22. ЕНХАРМОНСКИ ТОНОВИ И ИНТЕРВАЛИ.
23. ПРЕВРТУВАЊЕ НА ИНТЕРВАЛИТЕ.
24. ТРОЗВУЦИ-АКОРДИ образување на трозвукот.
25. МОЛ-СКАЛА..ПАРАЛЕЛНА МОЛ-СКАЛА.
26. КВИНТНО ТРКАЛО НАГОРЕ И НАДОЛУ.
27. СИТЕ ВИДОВИ НА КЛУЧЕВИ.
28. ОСНОВНИТЕ ТРОЗВУЧИЈА на I IV V стапало.

Сите теоретски методски единици ќе се разработуваат едновремено со практичните подготовки РИТМИЧКИ И МЕЛОДИСКИ – СОЛФЕЖ.

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА НАУКА ПО ХАРМОНИЈАТА

Наука за хармонијата по 4 часа неделно

1. **ВОВЕД ВО НАУКАТА И ХАРМОНИЈАТА.**
2. **АКОРДИ..** трозвуци и повеќе звуци-консонантни и дисонантни.
3. **ДИАТОНИКА. ТОНАЛИТЕТ,** главни трозвуци, нивната сродност.
4. **ДУРСКИ И МОЛСКИ ТРОЗВУЦИ-АКОРДИ.**
5. **ВРЗУВАЊЕ НА ГЛАВНИТЕ ТРОЗВУЧЈА.** Завршетоци: ПЛАГАЛНИ И АУТЕНТИЧНИ.
6. **ЧЕТВОРОГЛАСЕН СТАВ.** Тесен, раширен и мешовит слог.
7. **РАЗЛИЧНО ДВИЖЕЊЕ НА ГЛАСОВИТЕ..**мотус ректус, мотус контрариус, мотус обликус.
8. **КАДЕНЦИ.**
9. **СЕКСТАКОРДИ И КВАРТСЕКСТ АКОРДИ.**
10. **СВРТНИЧКИ, ЗАДРЖУВАЛКИ, МИНУВАЛКИ/пролазни тонови.**
11. **ДОМИНАНТЕН СЕПТАКОРД и ДОМИНАНТЕН НОНАКОРД.**
12. **СПОРЕДНИТЕ ХАРМОНИИ ВО ДУР.** На II, III, VI, VII стапало и превртувањата.
13. **СЕКВЕНЦИ.**
14. **СПОРЕДНИТЕ ХАРМОНИИ ВО МОЛ.**
15. **ПРОШИРУВАЊЕ НА ЗНАЕЊАТА ЗА ТОНСКИ РОД.** Случајни хармонски состави.

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА ИСТОРИЈА НА МУЗИКАТА

ИСТОРИЈА НА МУЗИКАТАпо 4 часа неделно.

1. **ВОВЕД ВО ИСТОРИЈАТА НА МУЗИКАТА.** Старите народи Грција улогата значењето и првата теорија на музиката.
2. **Почетоци на христијанската музика. АМБРОЗИЈЕ и ГРЕГОР.**
3. **ПОЧЕТОЦИ НА НОТНОТО ПИСМО и улогата на манастирите.** Мензурално нотно обележување. ГВИДО.
4. **СВЕТОВНА СРЕДНОВЕКОВНА МУЗИКА. ТРУБАДУРИ, ТРУВЕРИ, МИНИЗЕНГЕРИ И МАЈСТЕРЗЕНГЕРИ,** се накусо.
5. **ПОЧЕТОЦИ НА ПОЛИФОНИЈАТА.**

6. НИДЕРЛАНГАНИТЕ. Нидерландските школи, карактеристиката и главните претставници.
7. СТАРА ВЕНЕЦИЈАНСКА ШКОЛА.
8. РИМСКА ШКОЛА Палестрина.
9. РЕФОРМАЦИЈАТА – ЛУТЕР и евангелистичкиот корал.
10. ИНСТРУМЕНТАЛНАТА МУЗИКА И ИНСТРУМЕНТИТЕ ВО 15-ти и 17-ти век.
11. ФЛОРЕНТИНСКАТА КАМЕРАТА.
12. ВЕНЕЦИЈАНСКА ОПЕРА.
13. ФРАНЦУСКА ОПЕРА/ЛИЛИ (Jean Baptiste Lully), РАМО (Jean Philippe Rameau)/.
14. НЕАПОЛИТАНСКА ОПЕРА.
15. ОПЕРАТА ВО ГЕРМАНИЈА.
16. РАЗВИТИКОТ НА МУЗИКАТА ВО АНГЛИЈА.
17. ОПЕРАТА ВО АНГЛИЈА/ПЕРСЕЛ/.
18. ОРАТОРИУМ. ПАСИИ.
19. ИНСТРУМЕНТАЛНАТА МУЗИКА во 18-тиот век, развиток на СОНАТАТА, СВИТАТА и СИМФОНИЈАТА.
20. ХЕНДЛ (George Frideric Handel) живот, работа и карактеристика.
21. ЈОХАН СЕБАСТИЈАН БАХ (Johann Sebastian Bach)
22. ГЛУК (Christoph Willibald Gluck) и реформа на операта.
23. ХАЈДН (Joseph Haydn) живот, работа и карактеристика.
24. МОЦАРТ (Wolfgang Amadeus Mozart) " " "
25. БЕГОВЕН (Ludwig van Beethoven) " " "
26. РОМАНТИЧНАТА ОПЕРА ВО ГЕРМАНИЈА/ ВЕБЕР (Max Weber), ШПОП (Spohr Louis), МАРШНЕР (Marschner Heinrich August). Комичната ЛОРЦИНГ (Lortzing Albert), ФЛОТОВ (Friedrich von Flotow), НИКОЛАЈ (Nikolai).
27. РОМАНТИЧАРИ – КЛАСИЧАРИ ШУМАН (Shumann Robert), ШУБЕРТ (Franz Peter Schubert).
28. РОМАНТИЧАРИ – ШОПЕН (Frédéric Chopin), МЕНДЕЛСОН (Felix Mendelssohn).
29. Неоромантичари – БЕРЛИОЗ (Hector Berlioz), ЛИСТ (Franz Liszt), ВАГНЕР (Wilhelm Richard Wagner), БИЛОВ (Hans von Bülow, / нивните следбеници БРАМС (Johannes Brahms), РИХАРД ШТРАУС (Richard Strauss) и др.
30. МОДЕРНА ОПЕРА.
31. ДРАМСКАТА МУЗИКА во 19-тиот век.
32. ЦЕЗАР ФРАНК (César Franck) И НЕГОВАТА ШКОЛА.
33. ИМПРЕЗИОНИЗАМ И СОВРЕМЕНИТЕ ФРАНЦУСКИ КОМПОЗИТОРИ.
34. РУСКА МУЗИКА

- Првите почетоци на руската музика. Формирање на националната музика ГЛИНКА (Mikhail Ivanovič Glinka), ДАРГОМИЈСКИ (Alexander Sergejevich Dargomyzhsky).
35. ПЕТРОГРАДСКАТА ШКОЛА. Петорката: БАЛАКИРЕВ (Mily Balakirev), КЈУЈ (César Kjuj), МУСОРГСКИ (Modest Petrovič Musorgski), БОРОДИН (Alexander Borodin), РИМСКИ-КОРСАКОВ (Nikolai Rimsky-Korsakov).
36. А.(груп) РУБИНШТАЈН (Arthur Rubinstein), ГЛАЗУНОВ (Alexander Glazunov), АРЕНСКИ (Anton Stepanovič Arensky) и други.
37. МОСКОВСКАТА ШКОЛА: ЧАЈКОВСКИ (Pyotr Ilyich Tchaikovsky), СЛЕДБЕНИЦИТЕ: ТАНЕЕВ (Alexander Sergejevich Taneyev), РАХМАНИНОВ (Sergei Vasiljevich Rachmaninoff), СКРЈАБИН (Alexander Nikolajevič Scriabin), ГРЕЧАНИНОВ (Alexander Tikhonovič Gretchaninov), РЕБИКОВ (Vladimir Ivanovič Rebikov), СТРАВИНСКИ (Igor Fyodorovič Stravinsky), ПРОКОФЈЕВ (Sergej Valerjevich Prokorpjev) и другите претставници на новата Руска музика..
38. ЧЕШКА МУЗИКА:
Почетокот пред Сметана (Bedřich Smetana). СМЕТАНА И НЕГОВОТО ДЕЛО.
39. ДВОРЖАК (Antonín Dvořak), ФИБИХ (Zdeněk Fibich), ФЕРСТЕР (Josef Bohuslav Forster), НОВАК (Vítězslav Novák), СУК (Josef Suk), ЈАНАЧЕК (Leoš Janáček) и др.
40. МУЗИКАТА ВО ПОЛСКА:
Почетоци на полската музика пред Шопен (Frédéric Chopin)). ШОПЕН и неговото дело.
41. Покретот "МЛАДА ПОЛСКА" неговите идеи и композитори.
42. МОЊУШКО (Stanislaw Moniuszko) И ОПЕРАТА ВО ПОЛСКА
43. МУЗИКАТА ВО БУГАРИЈА и почетокот на Бугарската опера.
44. ЈУГОСЛОВЕНСКАТА НАРОДНА И УМЕТНИЧКА МУЗИКА.
45. МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ПЕСНА и нејзиното психолошко содржание
Фолклорот.

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА НАУКАТА ПО МУЗИЧКИТЕ ФОРМИ

НАУКА ЗА МУЗИЧКИТЕ ФОРМИ..... по 2 часа неделно

1. **ВОВЕД.** ЦЕЛТА НА НАУКАТА ЗА МУЗИЧКИТЕ ФОРМИ.
2. **МОТИВ** и неговото развивање. **ФРАЗА, СТАВ, ПЕРИОД.**
3. **ДВОДЕЛНА И ТРОДЕЛНА ПЕСНА** проста и сложена.
4. **ТЕМА.** Старите форми / Полифонија/: **ИМИТАЦИЈА, КАНОН, ФУГА,** фугата форма. Старите игри: **ПОЛКА, МАЗУРКА, ВАЛЦЕР, ПОЛОНЕЗА** и др.
5. **СУИТА/-игрите** од кои е составена суитата / **СЕРЕНАДА.**

6. Контрапунктски варијации: ЧАКОНА, ПАСАКАЛЈА, МАДРИГАЛ, МОТЕТ и др.
7. Во форма на сложената песна: МЕНУЕТ, СКЕРЦО, МАРШ, ЕТИДА, ПРЕЛУДИУМ, РОНДО виши и нижи тип, СОЛО ПЕСНА.
8. СОНАТА нејзината конструкција.
9. Соната како циклична форма: СИМФОНИЈА, УВЕРТИРА, КВАРТЕТ, КОНЧЕРТО-ГРОСО
10. Слободни форми: СИМФОНИСКА ПОЕМА, ФАНТАЗИЈА, РАПСОДИЈА и др.
11. Песни: БАЛАДА, РОМАНСА, - карактерни песни, епски, фантастични и др.
12. РЕЦИТАТИВ, АРИЈА, ОПЕРА и оперските видови.
13. МУЗИЧКА ДРАМА, ПИЕСА СО ПЕЕЊЕ, ОПЕРЕТА, ПАНТОМИМА, БАЛЕТ.
14. ОРАТОРИУМ, КАНТАТА, МИСА, РЕКВИЕМ, ХОРСКИ КОМПОЗИЦИИ.
15. Стилските особини на музичките форми: ПОЛИФОНИЈА, ХОМОФОНИЈА, Тонална, Атонална музика, ЦЕЛОСТЕПЕНА СКАЛА, ЧЕТВРТТОНСКА МУЗИКА и др.
16. За формата на нашата народна песна и другите славјански народи.

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА НАУКАТА ПО МУЗИЧКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

Наука за инструментите по 2 часа неделно

1. **ВОВЕД ВО НАУКАТА ЗА ИНСТРУМЕНТИТЕ.** Кус историјат за разните Инструменти. Поделба на инструментите. Инструменти за соло интерпретација и оркестар. Разни видови оркестри.
2. **ИНСТРУМЕНТИ со жици-струни / ГУДАЧИ/:**
 - а) **ВИОЛИНА** форма, обем, начин на свирење на неа
 - б) **ВИОЛА** II II II II II
 - г) **ВИОЛОНЧЕЛО** II II II II
 - д) **КОНТРАБАС** II II II II
 - ѓ) Старите гудачки инструменти: Виола д'аморе, Баритон, Виола да гамба.
3. **ИНСТРУМЕНТИ со жици за трзање**
ХАРФА, МАНДОЛИНА, ГИТАРА, ЦИТРА, ТАМБУРА, БАЛАЛАЈКА, БЕНГЈО
4. **ИНСТРУМЕНТИ СО ЖИЦИ ЗА УДИРАЊЕ:**
КЛАВИР, неговиот развој од МОНОКОРД, ПОЛИКОРД, КЛАВИКОРД, ЧЕМБАЛО, ТЕМПЕРИРАН КЛАВИР до модерен клавири.
5. **ИНСТРУМЕНТИ ЗА ДУВАЊЕ – Дрвени:**
 - а) **ФЛЕЈТА-ПИКОЛО** форма, обем, начин на свирење на неа
 - б) **ФЛЕЈТА** II II II II
 - в) **ОБОА/обоа д'аморе** II II II II

г) АНГИСКИ РОГ	II	II	II	II	
д) КЛАРИНЕТ	II	II	II	II	
ѓ) БАСКЛАРИНЕТ	II	II	II	II	
е) ФАГОТ	II	II	II	II	
ж) КОНТРАФАГОТ	II	II	II	II	
з) САКСАФОН	II	II	II	II	и други од новите
6. ЛИМЕНИ-БЛЕХ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ДУВАЊЕ:
а) РОГ.. природни, сигнални и рог со вентили					
ФЛИГЕЛХОРН...	облик,	обим,	начин	на свирење	
б) ТРУБА-КОРNET	II	II	II	II	
в) ПОЗАУНА-ТРОМБОН	II	II	II	II	
г) ТУБА, БАСТУБА, ХЕЛИГОН, БОМБАРДОН и други.					
з) САКСАФОН	II	II	II	II	и други од новите
7. ОРГУЛИ
8. ИНСТРУМЕНТИ за удирање со определена тонска висина:
а) ТИМПАНИ	форма,	инторнира,	начин	на свирење-удирање	
б) КСИЛОФОН	II	II	II	II	
в) ЗВОНО-челеста	II	II	II	II	
9. ИНСТРУМЕНТИ за удирање без определена тонска висина
а) ТАПАН	форма,	кога и кај	се употребува,	начин	на свирење
б) БАРАБАН	II	II	II	II	II
в) ТРИНАГЛ	II	II	II	II	II
г) ТАСОВИ – чинели-пијати, ТАМТАГ, ГОНГ	II	II	II		
д) ДАМБУРИН-ДАЈТЕ, КАСТИЊЕТИ	II	II	II	II	
10. МЕХАНИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: а) ВЕРГЕЛ, б) ГРАМОФОН, в) ОРКЕСТРИОН, г) Општи познавања за РАДИОФОНИЈА и ТОНФИЛМ

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА МЕТОДИКА ПО ПЕЕЊЕТО

Методика на наставата по пеење по 2 часа неделно

1. Цел, задача и значење на наставата по пеење. Песната како најсилно средство за воспитување на младината.

2. Подготовка за разучување на една песна со учениците. СОЛФЕЖ како основно средство за развивање на слухот и поставување на гласот, оспособување на ученикот за самостојно пеење. ИНТОНИРАЊЕ.
3. Начин за правилно пеење и изговарање на вокалите. Дишење и изговор на зборовите.
4. Разработување на методската единица и начинот на предавањето: Развојно, Очигледно, Колективно, Индивидуално и др. Подготовка на некој од наведените начини, по потреба и карактерот на самата методска единица.
5. Примена на учебни помагала при предавањето. Инструменти и др.
6. Работа и подготовка за писмени вежби: диктат, ритмички и мелодиски вежби.
7. Избор на песните за пеење, према возраста на учениците. Кога треба, а кога не треба да се пее. / Мутацијата/.
8. За детската психологија, по однос на љубовта кон песната.
9. Писмено разработување на методските единици и практични предавања по истите.
10. Концентрација на наставата на предметот/ Историја на музиката/ со наставата на другите предмети.
11. Држењето и ставот на учителот во класната училница за време на предавањето. Поставување прашања на ученикот. Најудобните моменти за применувањето на очигледните помагала и примери во предавањето.
12. Крај на предавањето. Извлекување на ДЕФИНИЦИИ, во колку методската единица дава основа за тоа. Повторување на материјалот и учеството на учениците во сета таа работа.

НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА ДИРИГИРАЊЕ

Диригирање по 2 часа неделно

1. Вовед во историјата на диригентството. Видови на диригирањето: Хорско и оркестарско – Симфониско диригирање.
2. Изучување на тактирањето на простите и сложените тактови.
3. Хорско диригирање – подготовка. Хорските гласови. Естетика на човечкиот орган за/ материјал, боја, регистар/. Квалитативните особини и можности за употребување на човечкиот глас за соло и хорско интерпретирање. Избирање на пејачи за хор и нивната поделба. Елементите на хорската интерпретација.
4. Образување на тонот и начинот на дишењето при пеењето. Дикција, Ритмика, Динамика, Артикулација, Акцентирање, Агогика, Фразирање, Ритардандо и Ачелерандо. Принципи на интерпретирањето на Хомофони и Контрапунктски став.
5. Мануална техника на диригирањето. Став и положба на телото.

6. Метрика и време на тактот. Метроном.
7. Давање знак за започнување на тактот и ауфтактот. Знак за завршување. Вежби за давање на Интонација.
8. Вежби за самостојно диригирање на двогласни и трогласни песни.
9. Избор и составување на програма. Диригирање на Полифона-Контрапунктска хорска композиција.

СВИРЕЊЕ НА ИНСТРУМЕНТ ВИОЛИНА ИЛИ КЛАВИР ПО 2 часа недел.(но) /
индивидуално)

Свириењето на инструмент е индивидуално и на секој курсист му се предава одделно по 2 часа неделно. Програмата која треба да се помине во времето до кога трае курсот не може точно да се определи, зошто сè зависи од способностите на курсистот и од тоа дали тој и порано учел да свири на некој инструмент или пак за првпат на курсот се запознава со свириењето на од него избраниот инструмент.

Имајќи (го) горното во предвид сепак курсистите од вишиот курс треба да го поминат материјалот од наставата по инструментите ВИОЛИНА или КЛАВИР, предвидено за третата година од подготвителниот оддел на Музичката школа. / Наставната програма се наоѓа во Музичката школа/.

За нижиот курс се предвидува да се помине на курсот оној материјал кој е во наставната програма на Музичката школа предвиден за првата година на подготвителниот оддел.

Сепак треба да се имаат во предвид индивидуалните способности на курсистите кои играат голема улога за определување на наставната програма за наставата по свириење на инструменти.

ПРОГРАМА ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

1. Народните говори и македонскиот литературен јазик. Однос меѓу народните говори и литературниот јазик. Потребата од учење литературен јазик. Фонетскиот систем на стариот славјански јазик и гласовниот систем на нашиот литературен јазик/ општ преглед: промена на²⁶
2. Поделба на согласките: по начинот на образување и местото на образување. Звучни и беззвучни согласки и едначење по звучност.

1 час

²⁶ Недостасуваат податоци за тоа каков вид на промени се застапени во наставната програма

- Правопис на согласките: к, г, љ, њ, ј, с
 Редукција на согласките: в, г, к, д, х, 1 час
3. Акцент: општо, енклитики и проклитики, акцентски изразни целини во врска со атрибутите на именките.
 Членови: Детерминативноста на сите 3 вида членови 1 час
4. Правопис на именките, придавките, заменките, броевите и прилозите.
 Глаголи: сегашно време / значење и образување/ трите коњугации.
 Минато определено, свршено и несвршено / значење и образување. 2 часа
 Минато неопределено / значење и образување /.
5. Глаголски начини: заповед, условни конструкции / значење и образување 1 час
6. Синтакса на сложената реченица. Редовен ред на речениците и инверзија. Употреба на запирка меѓу речениците во сложената реченица.
 /Секоја недела писмени работи во врска со минатиот материјал од граматиката. Акцентски вежби /. 1 час

ЛИТЕРАТУРА

1. Нашата народна литература: општ преглед на народните умотворби. Народниот живот одразен во народни умотворби. Општи мотиви во народните умотворби на сите народи, а особено јужно славјанските. 1 час
2. Народни песни: Поделба на епски и лирски. Епски народни песни. Народни херои за нив, ропството и желбите за правдини и слобода во нив. 1 час
3. Лирски песни. Народниот живот и бит одразен во нив. Љубовните песни и нивната уметничка вредност. Арамиските и комитските народни песни. 1 час
4. Лично творештво
 Економската и политичката положба на нашиот народ во 18 век и првата половина од 19 век. Македонски писатели просветители: Јоаким Крчоски – општ поглед; - Кирил Пејчиновиќ – општ поглед. 1 час

-
- 5 Браќа Миладиновци – борци против панеленизмот, собирачи на народните умотворби. К(онстантин). Миладинов како поет.
Григор Прличев. "Сердарот", "Автобиографијата". Борец против грчкото културно влијание. 1 час
 6. Р(ајко). Жинзифов – „Крвава кошула“, Славјанството во неговата поезија. Јорд(ан) Х(аџи). Константинов – Џинот. 1 час
 7. Иван Цанкар / општ поглед/
Вл.(адимир) Назор / општ поглед/
(Иван) Г(оран). Ковачиќ – „Јама“. 1 час
 8. Коста Рацин /општ поглед / К.(оле) Неделковски и М(ите). Богоевски / општ поглед . 2 часа